

Gulnar ALIYEVA

Nét độc đáo nghệ thuật thủ công A-déc-bai-gian

*Bộ bát đồng có khay. Thế kỷ 18.
Bảo tàng Lịch sử Quốc gia A-déc-bai-gian (NMHA)*

Hộp đồng. Thế kỷ 19. NMHA

Ở A-déc-bai-gian, nghệ thuật xử lý kim loại đã được nâng lên tầm nghệ thuật và phổ biến rộng rãi từ thời trung cổ. Đây là một loại hình cổ xưa của nghệ thuật trang trí và ứng dụng, chỉ đứng sau gốm sứ nghệ thuật.

Tuy nhiên, bởi sự phong phú theo mô-típ và nhiều hình thức, kỹ

thuật, nó vượt qua các nghệ thủ công nghệ thuật khác.

Lúc đầu, sự phát triển của nghề này được thể hiện qua các sản phẩm làm bằng đồng và đồng thau và sau đó - bằng bạc và vàng. Khoảng từ thế kỷ 9 đến 11 tại A-déc-bai-gian cũng như trong toàn bộ Trung Đông, sản phẩm chính của các nghệ nhân là những sản

Thìa gỗ, thế kỷ 19, NMHA.

phẩm làm từ đồng và hợp kim của đồng. Trong các mẫu trang trí thời trung cổ, thể tục chủ đề - cảnh lễ giáo, võ thuật, khai thác, săn bắn, như cũng như các biểu tượng tôn giáo dưới hình thức các vị thần khác nhau và sinh vật kì bí khá phổ biến. Sự Hồi giáo hóa của A-đéc-bai-gian làm xuất hiện một phong cách đề cập đến nét tổng hòa truyền thống nghệ thuật của các dân tộc khác nhau. Các sản phẩm bằng đồng dần thay thế các sản phẩm bằng vàng bạc và trở nên phổ biến.

Đồ đồng ở A-đéc-bai-gian được thực hiện với các kỹ thuật đa dạng - rèn, chạm lộng, bôi đen và chạm khắc. Đĩa được trang trí phụ thuộc vào hình dạng của sản phẩm, bên trong có các vòng tròn đồng tâm nhằm tăng sự ấn tượng về thể tích. Có nhiều biến thể của nét trang trí hoặc thành tố trên một số loại đĩa. Lúc đầu những đồ trang trí này rất đơn giản, ở dạng thanh, dấu chấm hoặc gạch, nhưng sau đó chúng trở nên phức tạp hơn, và một số tác phẩm, cảnh trữ tình, hình ảnh của người và động vật xuất hiện. Vị trí trang trọng được trao cho sử thi, nhất là trích đoạn từ các tác phẩm của Saadi Shirazi và Hafiz. Đây là những tác phẩm rất nổi tiếng cả với giới nhà giàu và tầng lớp bình dân. Đối với Nizami, thời đó, ngôn ngữ thơ của ông quá phức tạp, đó là lý do tại sao đoạn trích từ các tác phẩm của ông không được tìm thấy trong số các chữ khắc trên đĩa.

Các chữ khắc bao phủ bề mặt của sản phẩm tương ứng với mục đích của nó. Ví dụ, bộ sưu tập của Bảo tàng Nghệ thuật Quốc gia A-đéc-bai-gian có rương dùng cho nhà tắm (kho số 2122), trên bề mặt có khắc các dòng từ bài thơ "Gulistan" của Shirazi miêu tả các

**Chúc đài đồng có họa tiết chạm khắc và kính màu.
Thế kỷ 16-17. NMHA**

thuộc tính của gilaba, một loại đất sét được sử dụng để gói đầu, giặt quần áo và tắm.

Rương, cao 30 cm, hình số tám phẳng, được sử dụng để đựng đồ trang sức vàng được sử dụng bởi phụ nữ địa phương khi họ tắm. Tại thời kỳ đó ở phương Đông, phòng tắm nữ có chức năng như một nơi tụ tập hoặc câu lạc bộ, cũng là nơi phụ nữ diện những bộ trang phục và trang sức đẹp nhất; Các bà mẹ cũng đến đây để tìm kiếm một cô dâu cho con trai của họ. Có một cây nến bằng đồng thối với chiều cao 37 cm và có hình dạng kỳ dị, cổ xưa, có đáy hình chữ nhật và có hình dạng trụ ở phần đầu. Đồng thời, đoạn văn của Farsi trong tiếng Nastaliq được khắc ở cạnh trên: "Một đêm tôi không ngủ được và tôi nghe thấy một con bướm nói với một ngọn nến rằng tôi đang yêu và tôi đốt cháy tình yêu, tôi đốt cháy vì tôi yêu, nhưng tại sao bạn lại rơi nước mắt, khóc và tan chảy".

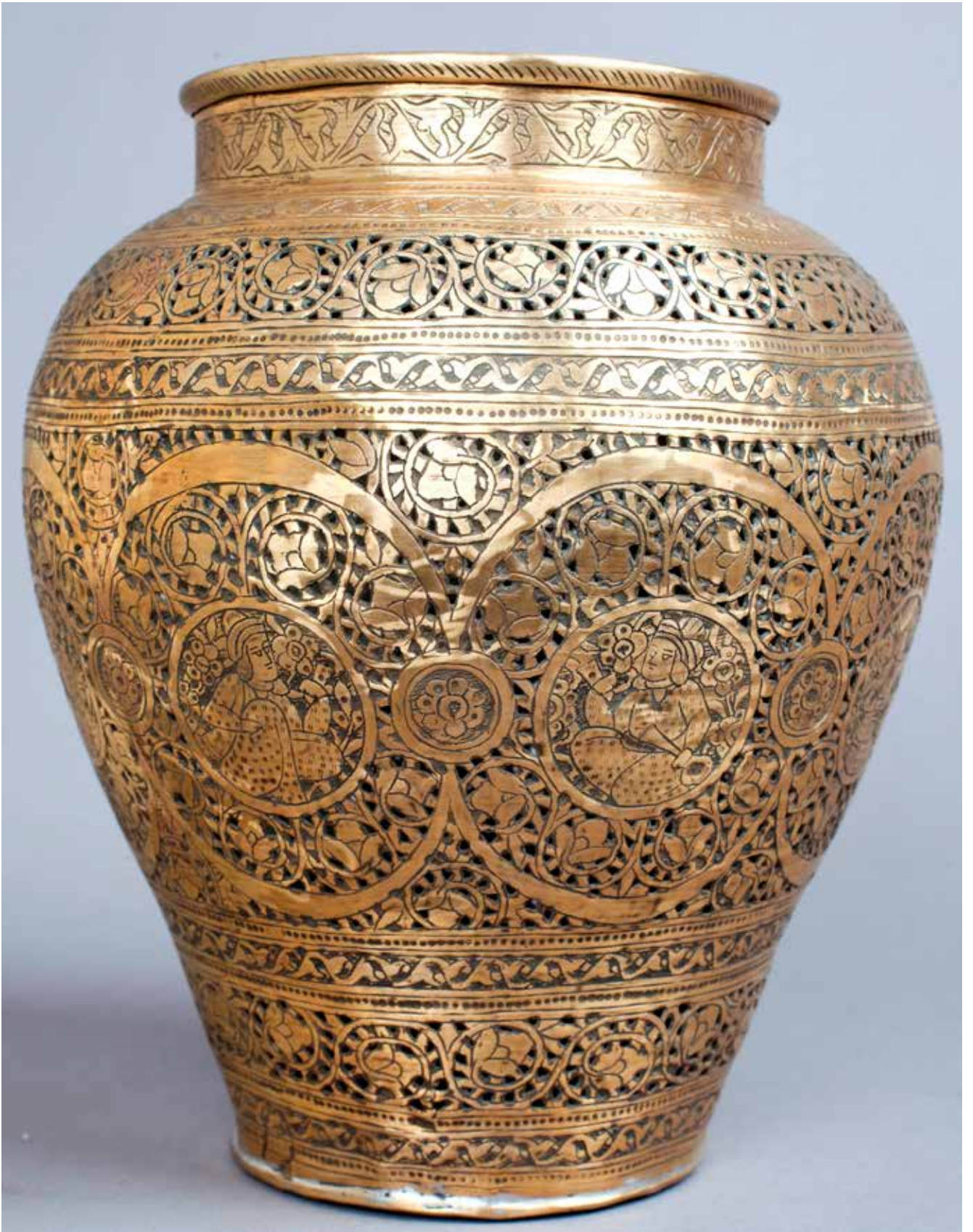
Hình ảnh trên bình đồng nổi bật bởi sự đa dạng của các đối tượng - cảnh trữ tình, cảnh giải trí, bộ sưu tập mô tả nhạc cụ trạn

chiến, cảnh lễ tiệc. Từ quan điểm này, một cái bình đồng trang trí với miệng rộng ở phần trên và chiều cao 39 cm khá thú vị. Cổ bình được trang trí với một dòng chữ giống như ruy băng trong Farsi - một trích đoạn từ thơ Hafiz trong kịch Suls: "Mùa xuân không có phụ nữ đẹp thì không phải là xuân, xuân mà không có tiệc tùng và những bài hát thì không phải là mùa xuân, mùa xuân không có hoa, những điệu nhảy và tiếng chim sơn ca thì cũng không phải là mùa xuân". Bề mặt họa tiết phong phú của bình mô tả các nhân vật nam chơi các nhạc cụ hiếm - gimro, rubab và safail, và chúng được đặt trong khung trang trí. Đồng thời, chi tiết về quần áo, hạc cụ và các đối tượng của cuộc sống hàng ngày cũng có thể được nhìn thấy rõ ràng trên các hình ảnh. Trong cuốn sách về văn hóa âm nhạc phương Đông, E.Kaempfer trích dẫn tên của 23 nhạc cụ, bao gồm gimro - chuông, zurna hoặc surnay - sáo, दौरا - nhạc cụ gõ, safail, zil - tấm, cũng như rubab, ud và rud.

Năm 1989, tại một hội nghị quốc tế ở Sa-ma-khan, A. Javadov đã biểu diễn những giai điệu của người A-déc-bai-gian bằng một nhạc cụ hình ống từ thời trung cổ được tìm thấy bởi nhà khảo cổ học F. Ibrahimov ở Ba-cu, trong khuôn viên của pháo đài cổ Ichari Shahar có niên đại từ thế kỷ 9 đến 13. Nhạc cụ này được làm bằng đất sét dưới dạng một con chim.

Phần mắt được đánh dấu bằng lỗ, cũng như trên hai bên cánh, dưới ức và đuôi. Chuyên gia về lịch sử và lý thuyết nhạc cụ, B. Huseynli, đã chỉ ra trên cơ sở một nghiên cứu cho thấy ống tạo ra

Chum đồng có họa tiết chạm khắc. Thế kỷ 16-17. NMHA

Vạc đồng. Thế kỷ 12-13. NMHA

âm thanh cao và thấp, tạo nên một giai điệu du dương. Các vật thể tương tự ở dạng chim cũng được tìm thấy ở Mingachevir và ở quận Gu-ba của A-déc-bai-gian.

Đối với việc thực hiện nghi thức tôn giáo và nghi lễ hàng ngày khác, có nhiều đồ vật và dụng cụ khác nhau, bao gồm girkh-achar-jam - một bình đồng được khắc những lời cầu nguyện lên bề mặt để bảo vệ khỏi tà ma, thế lực đen tối, mang lại sức khỏe và hạnh phúc. Bình nghi lễ này cũng được sử dụng cho các lễ cưới, khi một đứa trẻ được sinh ra ...

Tên của các vị thánh Hồi giáo được khắc vào 40 móc khóa nhỏ, treo phía bên cạnh bình. Đôi khi một chiếc đĩa được treo lên phía trên, tại đó khắc lịch và bảng chuyển động của các hành tinh, đôi khi là cung hoàng đạo. Đĩa này được dành cho nghi thức ma thuật và bói toán.

Trong số các sản phẩm đồng, chúng ta không thể không nhắc tới kazan - một cái vạc thuộc thế kỷ 16. Bề mặt được phủ men, không phổ biến trong các sản phẩm đồng. Có một dòng chữ thú vị

màu đen trên nền hơi xanh, nghĩa là: “Trước khi bạn làm gì đó, nghĩ về hậu quả của nó.”

Trong quá khứ, người A-déc-bai-gian, giống như các dân tộc khác ở Trung Đông, sử dụng trong cuộc sống hàng ngày của họ một loạt các loại đĩa làm bằng đồng. Đặc biệt, chúng ta có thể đề cập đến những chiếc mũ, sarpush, với hình trang trí lộng lẫy, được sử dụng để bọc các đĩa cơm pilaf khỏi nguội. Trong bộ sưu tập của bảo tàng có nhiều nắp sarpush với đường nét trang trí khác nhau. Trên một trong những nắp này được trang trí các khung hình xoắn khắc hai lời thơ ghazal của Hafiz “Không có gì là vĩnh cửu trong cuộc sống của chúng ta”, và: “Nâng sarpush khỏi đĩa, cho người mình yêu thương thưởng thức đồ ăn. Sarpush và cái đĩa (dovra) ôm nhau, và nỗi buồn bị lãng quên đi trong vài khoảnh khắc”. Tại các bữa tiệc, bữa tối, cuộc họp hay đám cưới, một đồ vật không thể thiếu là khay “majmai”. Trên một trong những khay được trưng bày trong bảo tàng, một dòng chữ được khắc với nội dung như sau: “Hỡi Allah, hãy thắp sáng tương lai của chúng con và giữ những kẻ vô ơn tránh xa người. Cảm ơn Allah vì khách của người có thể ném các món ăn khác nhau từ bàn của người. Với một người mãi mãi biết ơn về những món quà được gửi đến, sẽ nhận được gấp đôi, và bất cứ ai luôn bất mãn, sẽ mất đi những gì mình có. Mọi người đều biết và tán thành điều này.

Tượng lạc đà có chạm khắc. Thế kỷ 15. NMHA

Trên bàn này, mọi thứ đều phong phú, hãy để vị khách đón nhận nó”. Tương tự, trên một trong những chiếc đèn, chúng ta thấy bài thơ ca ngợi mặt trời “Khu vườn và mùa xuân” của Amir Khosrov Dahlavi: “Hãy để mặt trời mọc chiếu sáng biển và bầu trời, tất cả thiên nhiên, trái tim của những người đang yêu và tất cả những người vừa thức dậy sau giấc ngủ.”

Đồ gốm nhiều màu sáng từ Iran rất giống với đồ gốm sứ Trung Quốc bởi nét trang trí và hoa văn của chúng, nhưng các chữ khắc thư pháp tiếng Ả Rập ‘naskh’ từ thời Qajar là điểm tạo nên sự khác biệt.

Các bình gốm như vậy đã được sử dụng trong các bữa tiệc, đám cưới và nghi lễ tôn giáo. Thân bình được cấu thành từ 15 yếu tố trang trí ‘buta’ xếp hàng theo một hướng duy nhất. Có một số dạng khác nhau của buta tượng trưng cho ngọn lửa khác và phổ biến hơn trên các tấm thảm của Ba-cu: badam-butua, hil-butua, kusulu-butua, bala-butua. Bên trong butua có một dòng chữ naskh trong tiếng Ả Rập với tên của nhà tiên tri Muhammad và những môn đồ của ông, cũng như một vài cụm từ tiêu biểu cho người Hồi giáo Shia. Trên bề mặt bình có một dòng chữ khác: “Không có nước, các con trai và con gái của nhà tiên tri khô héo, một trái tim đá cũng sẽ tan chảy. Thành phố Rey, được tạo nên theo lệnh của người cai trị Ta-ba-ri-xtan.”

Và ngày nay khách tham quan bảo tàng sẽ luôn ngỡ ngàng bởi nghệ thuật và sự tỉ mỉ mà các bậc thầy trong các thế kỷ qua đã tạo ra.

P.S. Tác giả bày tỏ lòng biết ơn sâu sắc đến các đồng nghiệp cao cấp tại Viện hàn lâm khoa học quốc gia Viện hàn lâm khoa học của A-déc-bai-gian, A. Ramazanov, và

Phó giám đốc Bảo tàng Lịch sử Quốc gia A-déc-bai-gian, H. Aliyeva, vì đã dịch các chữ khắc. ❀